

تستعلیمی کتابت جلی خوش - رقم شاه قاسم - تاریخ تحریر سال ۱۰۱۴ (شماره ۳۵۴)

آغاز : مانند نسخه پیش

پایان : مانند نسخه پیش اضافه دارد :

«در کتابخانه نواب کنایاب خانی عالیستانی منبع الاحسانی صورت
تحریر یافت فی غره شهر صفر ۱۰۱۴ . کتبه شاه قاسم غفر ذنوبه و ستر
عیوبه .»

قسمت اول کتاب ساقط بوده و بتقلید قسمت موجود کتاب ،
صفحات متن وحاشیه شده و از اول تا صفحه ۱۱۹ نونویس و تذهیب
آن جدید است
بسال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و پشت صفحه اول
مهر او هست .

(۴۳۶)

پوستان

سعدی

باندازه ۱۵۵ × ۲۶۰ - جلد (فقط یک لنگه) ساخری مشکلی
حاشیه مذهب اندرون تیماج سرخ حاشیه پند رویی سوخت تحریر بوته
مشکی جدول مذهب - صفحات متن وحاشیه قطعه سازی ، کاغذ متن
سمرقندی حاشیه الوان زرفشان غبار جدول زرین و کمنددار - عنوانها
روی متن زر بسرخ در سر فصلهای مذهب مرصع نوشته شده - ۹ صفحه
اول و ۲ صفحه آخر بین سطور طالاندازی - دو صفحه اول حاشیه بوته -
اندازی مذهب عالی - یک سر نوح مذهب مرصع عالی - خط تستعلیمی
نیمه دودانگه متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن ۱۱) - از آخر
یک ورق ساقط (شماره ۳۴۵)

اغاز :

« بنام جهاندار جان آفرین حکیمی سخن در زبان آفرین

پایان موجود :

« نچندان که یوسف بالا دید و بند

چو حکمش قوی گشت و قدرش بانند»

بتاریخ ۱۲۳۲ از عرض فتحعلیشاه گذشته و در حاشیه صفحه اول نام این پادشاه بسفیداب روی متن زر در ترنجی نوشته شده است - بسال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و پشت صفحه اول مهر او را دارد .

(۴۳۷)

سعدی

باندازه ۱۳۰ x ۲۱۸ - جلد تیماج دولائی ابره سرخ بغدادی
سجاف و اندرون لاجوردی - کاغذ فرنگی الوان جدول و کمند زرین -
عنوانها بمرکب الوان نوشته شده است - تا صفحه ۵۰ هر صفحه سه
نچکی مذهب و دو تسمه حکاکاری دارد - دو صفحه اول و دو صفحه
آخر متن و حاشیه ، بین سطور طلااندازی ، حاشیه بوته اندازی مذهب
و نچکها و سر فصل مذهب مرصع عالی - یکک سر لوج مذهب مرصع
مزدوج عالی که در کتیبه آن بقلم سفیداب روی متن زر « بسمله »
نوشته شده است - ۱۸۴ صفحه ، هر صفحه ۱۳ سطر ، هر سطر یکک
بیت ۵۵ میلیمتر در متن و در حاشیه ۱۱ بیت در ۲۲ مصراع - خط
شکسته نستعلیق کتابت خفی خوش - بدون رقم و تاریخ تحریر
(قرن ۱۳) . (شماره ۳۴۹)

آغاز : مانند نسخه شماره ۱۳۳

پایان : مانند نسخه شماره ۱۳۳

بسال ۱۲۸۲ از عرض گذشته و پشت صفحه اول مهر ناصرالدین

شاه را دارد .

(۴۳۸)

پوستان (منتخب)

سعدی

باندازه ۱۵۵ x ۲۴ - جلد میشن مشکی ترنج و نیمترنج و گوشه
وحاشیه بند رومی ضربی طلا بوش عالی ، اندرون تیماج عنابی ترنج و
نیمترنج و گوشه وحاشیه بند رومی سوخت معرق زمینه فیروزه‌ای و لاجوردی
و زرین ممتاز - صفحات تماماً متن وحاشیه قطعه‌سازی ، کاغذ متن
دولت آبادی زرفشان ، حامیه انوان زرفشان - عنوانها بسفیداب روی
زمینه زر بوته اندازی در سرسخنهای مذهب مرصع ممتاز نوشته شده
و جمعاً ۲۳ سرفصل دارد - در سه صفحه آخر ۲ لچکی مذهب مرصع
ممتاز و آخر نسخه بوته اندازی مذهب عالی است - پشت صفحه اول
کاغذ ابری زرفشان - تک سربوح مذهب مرصع ممتاز که در کتیبه آن
روی متن زربونه اندازی بخط کوفی تزیینی بسفیداب نوشته شده : « الله
ولا سواه » - ۶ صفحه ، هر صفحه ۱۱ سطر ، هر سطر یک بیت ۷
مبلیتر - خط نستعلیق کتابت جلی عالی - رقم علی - تاریخ تحریر سال
۹۶۸ . (شماره ۱۰۰۳۹)

آغاز : مانند نسخه پیش

پایان : مانند نسخه پیش . اضافه دارد :

« تمت الكتاب بحون الله تعالى في آخر شهر شعبان المعظم سنة
ثمان وستين و تسعمائة ، كتبه العبد المذنب علي غفر ذنوبه . »
رقم فعلا چنین است ولی در اصل « محیی » بوده که آنرا محو کرده « علی »
بجای آن نوشته اند .

بتاریخ سال ۱۲۳۵ نسخه در کتابخانه محمد ولی سیرزا این
فتحعلیشاه قاجار بوده و معلوم نیست در چه تاریخ بکتابخانه وارد شده
است .

(۴۳۹)

« منتخب »

سعدی

بالدازه ۱۰۰ × ۱۶۰ - جلد مقوای ابره زری پشت گلی ، اندرون
کاغذ آبی جدید - صفحات متن و حاشیه ، کاغذ متن سمرقندی شکری
آفشان غبار ، حاشیه ألوان زرافشان جدول زربین - یک سر لوح و یک
سر فصل مذهب مرصع ممتاز که در کتیبه سر لوح بقلم غبار نوشته شده
است « انتخاب بستان » - تریج و لجهکیها درسیانه و آخر نسخه پوته اندازی
مذهب - دو صفحه بیش از متن یک مجلس بزم مینیاتور عالی و یک
مجلس در درج کتاب (جمعاً سه صفحه مینیاتور بدون رقم بشیوه کار بهزاد)
۳ صفحه ، هر صفحه ۱۱ سطر ، هر سطر یک بیت - خط نستعلیق
غبار عالی - رقم شاه محمود نیشابوری - بدون تاریخ تحریر (قرن ۱۰)
(شماره ۳۵۳)

آغاز : مانند نسخه پیش .

پایان :

« نه مرد سماعست شهوت پرست

کز آواز خوش خفته خیزد نه مست »

« کتبه العبد شاه محمود النیشابوری غفرالله ذنوبه . ثم »
 پشت صفحه اول مهر میرزا مهدیخان نادری را دارد - بسال
 ۱۲۳۲ از عرض کتابخانه فتحعلیشاه گذشته و در حاشیه صفحه اول
 نام او پلاجوردی روی متن زر در ترنجی نوشته شده - بسال ۱۲۸۲
 از عرض ناصرالدین شاه گذشته در حاشیه صفحه اول مهر او را دارد .

(۴۴۰)

پوستان (منتخب)

سعدی

باندازه ۱۶۰ x ۲۵۵ - جلد ابره زری سرخ گلدار سیخاف تیماج
 حنائی اندرون تیماج مشکی ساده - صفحات متن و حاشیه قطعه سازی
 کاغذ متن ختائی حنائی ، حاشیه الزان زرفشان جدول زرین - جای
 عنواناتها بیاض - یک سر لوح مذهب بر صبح خوش - ۳۸ صفحه ، هر صفحه
 ۱۳ سطر ، هر سطر یک بیت ۸۰ میلیمتر - خط نستعلیق کتابت خوش -
 رقم شاه قاسم - تاریخ تحریر سال ۹۹۶ - (شماره ۳۵۲)
 آغاز : مانند نسخه بیسن .

پایان :

« بضاعت نیاوردم الا امید خدایا زغنوم مکن نا امید »
 « تمت الكتاب بعون الملك الوهاب في تاريخ بنجم شهر رمضان
 المبارك ۹۹۶ . كتبه العبد المذنب شاه قاسم الكاتب غفر ذنوبه و ستر الله
 عيوبه . »

در حدود سال ۱۱۴۵ - در تملک قوام الدین محمد بن محمد علی
 حسینی و در حدود سال ۱۱۹۰ در تملک ابوالحسن نامی بوده - بسال
 ۱۲۲۲ از عرض فتحعلیشاه گذشته و در حاشیه صفحه اول نام وی پلاجورد
 در زمینه زر در ترنجی نوشته شده - بسال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین
 شاه گذشته و پشت صفحه اول و حاشیه صفحه اول مهر او را دارد .

(۴۴۱)

شیخ محمود بن عبدالکریم شبستری

(م ، ۲ ، ۷۲۰)

باندازه ۱۱۷ x ۲۰۲ - جلد تیماج سرخ جدول منگنه مذهب
جدید - کاغذ قطعه سمرقندی شکری حاشیه زرفشان جدول زرین -
عنوانها بقلم زر بخط رقاع عالی - یکک سرلوح مزدوج مذهب مرصع
که در کتیبه آن « بسمله » بخط ثلث غبار عالی روی متن لاجورد و
بوته اندازی نوشته شده - ۹۸ صفحه ، هر صفحه ۱۱ سطر ، هر سطر
یکک بیت ۵۴ میلیمتر - خط نستعلیق کتابت خفی خوش - بدون رقم
و تاریخ تحریر (قرن ۱۰) ، (شماره ۲۷۲۱)
آغاز : « بنام آنکه جانرا فکرت آموخت

چراغ دل بنور جان برافروخت »

پایان : « بنام خویش کردم ختم پایان

الهی عاقبت محمود گردان »

« تم الكتاب بعون الملك الوهاب . »

بسال ۱۲۸۲ از عرض کتابخانه گذشته است .

(۴۴۲)

شیخ محمود شبستری

باندازه ۱۳۵ x ۲۷۰ - جلد روغنی بوم آلبالوئی مرغش ترنج
و سر ترنج زمینه مشکی گل و بوته نقاشی حاشیه زمینه مشکی بوته ریزه ،
اندرون زمینه قهوه‌ای بوته نرگس عالی - صفحات متن و حاشیه قطعه

سازی ، کاغذ متن سمرقندی زرفشان جدول زرین کاغذ حاشیه لاجوردی
و صورتی کمند دار - دو صفحه اول متن و حاشیه بین سطور طلا اندازی
حاشیه حککاری - یک سر لوح مذهب مرصع عالی - ۷۸ صفحه ، هر
صفحه ۱۴ سطر ، هر سطر یک بیت - خط نستعلیق کتابت عالی - رقم
میرعماد - بدون تاریخ (قرن ۱۱) . (شماره ۶۹ . ۱۱)
آغاز :

« بنام آنکه جانرا فکرت آموخت

چراغ دل ز نور جان برافروخت »

پایان :

« بنام خویش کردم ختم و پایان

الهی عاقبت محمود گردان . »

« بزبور اتمام رسید این نسخه شریف بتاریخ نوزدهم شهر رمضان
المبارک ، کتبه العبد المذنب عماد الحسنی غفر ذنوبه و ستر عیوبه فی . »
نسخه در تملک سلیمان بن محمد خان قاجار بوده و این معنی
در پشت صفحه اول نوشته شده و بمهر مالک آن معهور است که بعداً
بکتابخانه فتحعلیشاه داده شده است و نام فتحعلیشاه در حاشیه صفحه
اول در ترجیحی نوشته شده بوده است که آنرا محو کرده اند ولی اثر آن باقی
است .

(۴۴۳)

شیخ محمود شبستری

باندازه ۱۵۰ × ۲۴۰ - جلد روغنی ممتاز زمینه مشکی با نقوش
درخت و گل و جانوران مختلف ، حاشیه روی متن زر در کتیبه های
هردف شش بیت شعر فارسی بخط نستعلیق نوشته شده - اندرون تیماج

ساق چناری ساده - صفحات متن و حاشیه ، کاغذ متن عادلشاهی شکری
 زرقشان غبار، کاغذ حاشیه باریک ختائی و حاشیه بهن خانبالغ سفید
 هر صفحه دوجدول و یک کمنند زرین - یک سر لوح مذهب مرصع عالی
 سر سخنها و آخر نسخه مذهب منقش عالی - عنوانها بشنگرف - ۸۰
 صفحه ، هر صفحه ۱۱ سطر ، هر سطر یک بیت . (صفحه آخر نافویس) -
 خط نستعلیق کتابت عالی - رقم رشید - بدون تاریخ تحریر (قرن ۱۱) -
 (شماره ۱۱۰۷۶)

اغاز

« بنام آنکه جانرا فکرت آسوخت چراغ دل بنور حکمت افروخت »

پایان :

« بنام خوبش کردم ختم پیمان الهی عاقبت محمود گردان »

« الفقیر الحقیر المذنب عبد الرشید الذیلمی غفرالله ذنوبه وسترالله

عیوبه پدار السلطنه اصفهان نوشته شد . »

جلد ممتاز کتاب قدیمتر از نسخه و ظاهراً جلد برقع یا رساله ای

بخط یاقوت ، مستعصمی و متعلق بشاه جوانی بوده است که در ضمن اشعار

کتیبه آمده است :

ندارد هر تسیمی غنچه سان ره در گریانش

کلید این چمن را دست شاه نیوجوان دارد

غبار غم برد از صفحه دل خط ریحانش

چنین ریحان تادابی کداسین بوستان دارد

چنین کز خط یاقوتست پر حیب و گریانش

گرش گنجینه یاقوت گزیم جای آن دارد

گردد چو گل فشان بگلستان بزم شاه

شاخ گل شکفته بخورشید انور است

سال ۱۲۳۲ از عرض فتحعلیشاه گذشته و در حاشیه صفحه اول

نام او نقش شده بوده است که آنرا محو کرده اند .

(۴۴۴)

مفاتیح الاهیجاز فی شرح گلشن راز

محمد بن یحیی (شمس الدین بن یحیی بن علی

لاهیجی نوربخشی)

(۰۲)

باندازه ۱۷۰ × ۲۶۸ - جلد تیماج ساده یشمی اندرون تیماج
ساده تریاکی جدید - کاغذ کشمیری جدول زرین - دو صفحه اول
متن و حاشیه مذهب خوش فرسوده که در میان هر صفحه ، در پیک
شمسه روی متن زر بوته اندازی هفت سطر از آغاز متن کتاب نوشته
شده و در چهار نیم ترنج بیشانی و ذیل بهمان نحو این دو بیت بخط
رقاع خوش بسفیداب تحریر راز نوشته شده است :

شیخ شمس الدین محمد آفتابی کز شرف

نوربخشی همچو او در عالم عرفان که دید

عندلیب طبع وفادش ز گلشن شرح داد

فی الحقیقة کس گلی چون او از این گلبن نجید

عنوانها و اشعار بعضی بقلم زر و سنکرف و لاجورد - ۷۵۹ صفحه ،

هر صفحه ۱۷ سطر ، هر سطر ۹۵ میایمنر - خط نستعلیق کتابت متوسط

رقم طاهر محمد هلالی - تاریخ تحریر سال ۹۵۹ . (شماره ۶۷۶)

آغاز :

باسمک الاعظم ای محمود بهر شانی وای معبود بهر

مکانی

چنین گوید فقیر حقیر خادم الفرا و الاولیا و العرفا المقتبس انوار

الولاية من مشکوة خانم الاولیاء محمد بن یحیی بن علی الجیلانی

اللاهيجی النور بخشى ... مدتی بود که جماعت سالکان طریق مودت و ساکنان مقام محبت امتدعا می نمودند و مبالغه می فرمودند که شرحی بر گلشن راز و نسخه جامعۀ نکات حقیقت بی مجاز من تصانیف افتخار العرفا ... الشیخ الکامل نجم الملة و الدین محمود التبریزی الجبستری قدس الله روحه ... می باید نوشت ... یوم الاثنین پانزدهم ذی الحجه سنه سبع و سبعین و ثمانمائه ابتدای تسوید بیاض و الهام مبداء فیاض نموده شد، بشرط آنکه از تکلف در عبارت و تصلف در استعاره معرض باشد و در اثنای هر بیت گلشن آنچه زبان وقت املا نماید بعبارت روشن نوشته شود

ابتدای کتاب بنام علیم حکیم جهت تمین و اقتدا بحديث نبی کریم نموده می فرماید :

« بنام آنکه جانرا فکرت آموخت چراغ دل بنور جان برانروخت »
 پایان :

« ... ختم پایان کتاب بنام خود کردم . الهی عاقبت محمود گردان ، و نام شیخ بزرگوار ناظم ، مولانا سعدالدین محمود جبستری بزرده و جبستر موضعی است در هشت فرسنگی تبریز و مدفن و مولد ایشان همانجاست قدس الله سره العزیز . الحمد لله الذی و فقنا لاتمام هذه الكتاب المسمى بمفاتیح الاعجاز فی شرح گلشن راز . . . بخط عبد الضعیف النحیف طاهر محمد هلالی ، غفر ذنوبه و متر عیوبه . سنه ۹۵۹ . »

نسخه در کتابخانه سلاطین گورکانی هندوستان بوده و با دداشتها و عرضها و مهرهای متعدد کتابداران : اکبر پادشاه و جهانگیر پادشاه و شاهجهان و عالم گیر در هشت صفحه اول و آخر هست و مهرهای : اعتماد خان شاه جهانی - عنایت خان شاه جهانی - محمد مؤمن شاه جهانی - عبدالرشید دیلمی شاه جهانی - صادق زمان شاه جهانی

امانت خان شاه جهانی - عارف شاه جهانی - عبدالله عالم گیری - سید علی عالم گیری - مسعود جهانگیری - ابوالفتح - عنایت الله ، خواننده میشود ؛ ولی بعداً بکتابخانه سلاطین صفوی وارد شده و محمد مقیم کتابدار بتاریخ ۹ شهر صفر ۱۰۶۹ ، آنرا عرض دیده و سجع مهر او « رب اجعلنی مقیم الصلوة » در پشت صفحه اول مشهود است - بسال ۱۲۳۲ از عرض فتحعلیشاه گذشته و نام او روی متن زر در نیم ترنجی و در حاشیه صفحه اول نوشته شده است - بسال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و مهر او در حاشیه صفحه سوم هست .

(۴۴۵)

مفاتیح الاهیاز فی شرح گلشن راز

محمد بن یحیی لاهیجی

باندازه ۱۴۰ x ۲۲۳ - جلد تیماج ماشی ترنج و سر ترنج و حاشیه مذهب - کاغذ فرنگی آهار و مهره کشیده جدول و کمند زرین عنوانها بسرخ و عبارات عربی بلاجورد - دو صفحه اول متن و حاشیه ، صفحه اول بین سطور طلا اندازی ، حاشیه بوته اندازی مذهب - یک سروج مزدوج مذهب مرصع خوش - ۷۳۶ صفحه ، هر صفحه ۱۹ سطر هر سطر ۷۵ میلیمتر - خط نستعلیق کتابت خوش - رقم عبدالکریم طباطبائی - تاریخ تحریر سال ۱۲۶۹

آغاز و پایان متن نسخه مانند نسخه شماره ۶۷۶ و درخاتمه اضافه دارد: « کتب الفقیر المذنب عبدالکریم الطباطبائی فی سنه ۱۲۶۹ . »

(۴۴۶)

حدیقه المعارف (شرح گلشن راز)

شجاع کمال کربالی

(قرن ۹)

باندازه ۱۲۵ x ۲۱۷ - جلد تیماج زیتونی ترنج و سر ترنج منگنه

کاغذ بغدادی نخودی - عنوانها و اشعار بشنگرف - ۸۱ ص صفحه ،
هر صفحه ۱۰ سطر ، ۷۵ میلیمتر - خط نستعلیق کتابت متوسط و عبارات
عربی نسخ کتابت متوسط - بدون رقم - تاریخ تحریر سال ۸۷۳ .
(شماره ۲۷۲۴)

آغاز : « بهترین سزاواری که ببلبل زبان عارفان در گلشن بیان آغاز
کند

اما بعد ، براهل یقین پوشیده نماند فقیر حقیر خاکسار
شجاع کمال کربانی که آتش محبت این طایفه در دل و سودای
ایشان در دماغ دارد ببرکت و التفات خاطر درویشان آستان
ولایت آشیان حضرت امامی همای قاسمی سلام الله علیه

در فصل بهار سنه ست و خمسین و ثمانمائه در مجلس بهشت
سرشت درویشان سخنی از گلشن راز و کلمات اهل شوق و نیاز می گذشت .
اشارت باین فقیر حقیر فرمودند که اگر اباکار معانی آنرا که در حجاب
الفاظاند از خلوتخانه حقا و کمون بر متصه ظهور و بروز جلوه دهی
مناسب وقت می نماید شروع نمود و بعضی از جواهر الفاظ
و در کلمات آنرا در سلک انتظام کشید و بواسطه حوادث روزگار و نواپس
ادوار فرصت آن نشد که با تمام رساند ، تا یاز در فصل بهار سنه سبع
و ستین و ثمانمائه احرام سعادت ملازمت آشیان خلایق آشیان پندگی
حضرت اعلی خاقانی ... ابوالمظفر سلطان جهان شاه خلد الله تعالی خلال
خلایقه و سلطانہ علی العالمین باعث گشت بر آنکه چون التفات خاطر
فیاض بجانب درویشان و کلام محققان ایشان را هست بتخصیص کتاب
گلشن که نسخه گلستان ارم و حدیقه معارف عالم و آدم است
در سطر بیان در آوری باشد که بنظر کعبیا اثر در سلک نظام و انتظام
آید بیمن دولت پادشاه جهان پناه با تمام بیوست و بحدیقه
المعارف اتسام یافت

بنام آنک جانرا فکرت آموخت چراغ دل ز نور جان برافروخت
 و جهة هر موجودی بحسب قابلیت ذاتی که از فیض اقدس
 یاقته اند اسمی خاص است از اسماء حسنی »

پایان : « بحمد الله والمنه که این فقیر را توفیق تلویح حقایق
 و معارف آن بی استنباط از کتابی و استفاده از کلامی بیمن
 روحانیت شیخ و اشارت علیه درویشان و دولت قاهره سلطان زمان رفیق
 گشت و با تمام رسید تم فی سابع شعبان سنه سبع و ستین و ثمانمائة
 بدار الملک شیراز .

وقع الفراغ من تحریر هذا الكتاب فی شهر سنه ۸۷۳ . «
 بسال ۱۲۸۲ از عرض ناصر الدین شاه گذشته و بالای صفحه
 اول مهر او هست .

(۴۴۷)

کتاب

افضل الدین کاشانی

(م ، ۷ ، ۷)

یاندازه ۱۷۰ × ۲۸۰ - جلد مقوای روغنی خوش بوم زینونی
 زرک گل و بوته نقاشی ، اندرون بوم سرخ گل نرگس نقاشی - کاغذ
 فرنگی نخودی آهار و بهره کشیده جدول و کمند زرین - عنوانها بسرخي -
 دو صفحه اول و دو صفحه در سیانه بین سطور طلا اندازی - دو سر لوح
 یک سر فصل مذهب مرصع خوش که در کتیبه هریک عنوان بسرخي
 روی متن زر نوشته شده است - ۳۴۲ صفحه ، هر صفحه ۱۲ سطر ،
 ۱۰۷ میلیمتر - خط نستعلیق نیم دو دانگ خوش - رقم محمد باقر حسینی -
 تاریخ تحریر سال ۱۲۵۹ . (شماره ۱۵۶۴)

نسخه مشتمل است بر :

۱ - جاویدان نامه

آغاز: « الحمد لله ... اما بعد این نامه ای از ما، زی برادرانی که ایشان را انسانیت رنجه دارد و جمله این نامه را بر چهار بخش کرده ایم :

باب اول در شمردن اقسام علوم بر سبیل کلی؛ باب دوم در شناختن خود و طریق آن؛ باب سیم در شناختن آغاز کار؛ باب چهارم در شناختن انجام کار »
بایان :

« که انسان را از آن گزیر نبود نادانسته و نایافته نماید انشاء الله تعالی . تمام شد جاویدان نامه به بیروزی و بهروزی، سپاس از نگارنده تن و جان و درود بر محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم و بر اهل بیت و پیروان آنحضرت باد حسبنا الله ونعم الوکیل نعم المولی ونعم النصیر. »

۲ - عرض نامه

آغاز :

« خداوند ما بفرزونی جودت صفت حال و فایده این نامه و اندرز طالبان ، ای بویندگان راه اخلاص و بویندگان هنجار خواص ؛ بر شما پیدا و روشن است که پایه ناینده از پایه نا پابنده برتر و آگهی ازین چهار زکن وجود مشتمل است بر چهار عرض : عرض اول ، عرض اجسام »
بایان :

« که رقیب تو شنوا و بیناست و راز وجود او نزد او پیدا و هویدا . ان الله با مرکم والله حسیب کل شیء . »

۳ - رباعیات

مرتب بحروف قوافی

آغاز:

« ای آنکه تو طالب خدائی بخدا

از خود بطلب کز تو جدا نیست خدا»

پایان:

« حق با تو بهر زبان سخن می گوید

سر تا قدمت منم کرا می طلبی

کتبه الفقیر الحقیر بنده درگاه جهان پناه خلائق امید گاه محمد

یاقر ابن محمد علی الحسنی الحسینی فی شهر جمیدی الاولی من شهر

سنه ۱۲۵۹ .»

بسال ۱۲۷۴ و ۱۲۸۴ از عرض ناصرالدین شاه گذشته - پشت

صفحه اول و در بیان کتاب مهر او هست .

پاندازه ۱۷۰ × ۲۸۰ - جلد مقوای روغنی خوش بوم زیتونی ذرک گل

و پوته نقاشی اندرون بوم سرخ گل نرگس نقاشی و کاعذ فرنگی نخودی

آهار و بهره کشیده جدول و کمند زرین - عناوین بسرخی - دو صفحه اول

و دو صفحه در میانه بین السطور طلا اندازی دوسر لوح مذهب مرصع

خوش که در کتیبه آن بسرخی روی زر عنوان نوشته شده است - ۳۴۲

صفحه هر صفحه ۱۲ سطر ۱۰۷ میلیمتر - خط نستعلیق نیمه دوانگه

خوش - رقم محمد باقر حسینی - تاریخ تحریر سال ۱۲۵۹ .

نسخه مشتمل است بر:

رساله جاویدان نامه - رساله عرض نامه - رباعیات

آغاز:

« پسمند و حمدله - اما بعد این نامه ایست از ما زنی برادرانی که
ایشان را انسانیت رنجه دارد »
پایان :

« حق با تو بهر زبان سخن می گوید سر تا قدمت منم کرا می طایی
« کتبه الفقیر الحقیر بنده درگاه جهان پناه امیدگناه محمد باقر
ابن محمد علی الحسنی الحسینی قی شهر جمیدی الاولی من شهر
سنه ۱۲۵۹ »

پسال ۱۲۷۴ و ۱۲۸۳ از عرض گذشته و پشت صفحه اول
مهر ناصرالدین شاه دارد.

(۴۴۸)

کلیات

امیر خسرو (خسرو بن سیف الدین محمود دهلوی)

(م : ۷۲۵)

باندازه ۱۵۰ × ۲۴۰ - جلد میشن یشمی ترنج و سر ترنج و
نیمترنج و لچکی و حاشیه منگنه کنار محمد باقر - کاغذ دولت آبادی
با دو جدول زرین - عنوانها بزر و لاجورد و شنگرف بخط نسخ کتابت
متوسط نوشته شامه . (۶) سرلوح و (۹) سرفصل مذهب مرجع عالی -
۱۳۶۱ صفحه ، هر صفحه ۹ سطر هر سطر بک بیت ۷ میلیمتر در متن
و بیست بیت در چهل مصرع در حاشیه - خط نستعلیق قدیم متوسط -
بدون رقم - تاریخ تحریر ۸۹۴ . (شماره ۱۷۷)

نسخه از اول و آخر و میانه افتادگی زیاد داشته و یکبار در تاریخ
۹۰۸ کاتب دیگری بنام قطب شیرازی آنرا قاندازمای تکمیل کرده
است و باز منظمانی دارد از جمله دیوان اول و بشوی مطلع الانوار
و مشتمل است بر :

در متن : دیوان وسط الحیوة با دیباچه منثور - غرة الکمال
با دیباچه منثور - بقية النقیه .

در حاشیه :

مثنوی خسرو و شیرین - مجنون و لیلی - اسکندر نامه (از آخر
ساقط) - هشت بهشت (از اول ساقط) - نه سپهر - خضرخانی و دولرانی
(از آخر ساقط) - قران السعدین (از اول ساقط) - مثنوی وسط الحیوة
ایضاً مثنوی دیگر بعنوان « وسط الحیوة » - مثنوی دیگر بدون عنوان -
مثنوی مکتوب منظوم - مثنوی فرس الفروس - رباعیات (

آغاز موجود متن :

« بفضل الله . . . حمدی که از میان جان برآید و ثنائی که از وسط
دل گره گشاید . . . »

پایان متن :

« من ہی یک نظر دیله کنان در پی تو

دولت آن کس که توئی روز و شبش در نظری

« تمت غزلیات امیر خسرو بعون الله تعالی یوم یکشنبه شهر

مبارک رمضان وقت بیستین سنه نهصد و هشتم . کاتب قطب شیرازی . »

آغاز موجود حاشیه :

« خداوندا دل مرا چشم بگشای بمعراج یقینم راه بنمای »

پایان موجود حاشیه :

« باشد که شود شسته سیه روئی من

هر دم بتربست از گنه جوئی من »

پایان مثنوی هشت بهشت بخط کاتب اصل نسخه :

« نامه او که حرز جاننش باد در قیامت خط امانش باد »

« تست الکتاب بعون الملك الوهاب من کلام امیر المعنوی

امير خسرو الدهلوی الموسوم پنج گنج فی ثمره شعبان المعظم سنه اربع
و تسعين و ثمانمائه الهجرية النبوية »

نسخه بسال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدين شاه گذشته و درحاشیه
صفحه اول مهر اورا دارد .

(۴۴۹)

امير خسرو دهلوی

باندازه ۱۶۰ × ۲۹۸ - جلد ساغری مشکی جدول مذهب اندرون
نیماج سرخ جدول مذهب لولادار - کاغذ دولت آبادی نباتی جدول
زرین - عنوانها بشنگرف (۲۲) سرلوح بزرگ و کوچک و سرفصل
مذهب برصع عالی - ۱۷۹۵ صفحه ، هر صفحه ۲۵ سطر ، هر سطر
بک بیت ۸۰ میلیمتر درشتن و ۲۰ بیت درجهل مصراع درحواشی -
خط نستعلیق کتابت و کتابت حقی متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر
(قرن دهم) . (شماره ۱۸۱)

نسخه چنین تقسیم شده است :

در متن :

دیوان تحفة الصغر با دیباجه مشور - وسط الحیوة با دیباجه -
غرة الکمال با دیباجه و مقدمه - دیوان نعوت خانم الانبیاء و شیخ
نظام الدین و غیره با دیباجه - مدایح و مرثی و غیره - دیوان بقیه نقیه
غزلیات (مرتب) - رباعیات - رسایل الاعجاز با اعجاز خسروی مشتمل
بر پنج رساله مستقل : الرسالة فی المفردات و المركبات - فی المرتبات
من المکتوبات - فی اللطائف من المصنوعات - فی البدایع من المعنویات -
فی السوابق من المنشآت .

در حاشیه :

مثنوی مطلع الانوار - لبای و مجنون - خسرو و شیرین - اسکندر
نامه - هشت بهشت - قرآن السعدین - نه سپهر - مخضر خانی و دولرانی
- [خلاصة الخمسة نظامی] - مثنوی با عنوان « در واقعه حواجه
نیشابوری و مرض او و رسیدن قدوة الایرار شیخ فریدالدین رحمہ اللہ
من المملک الغفار بر سر بالین رحمت آئین او » .

آغاز متن :

« حمدی کہ از اول زادن وجود بود و ثنائی کہ از شیر بخوار گئی ... »

آغاز حاشیه :

« بسم الله الرحمن الرحيم مخطوبه قدس است بملک قدیم »

پایان متن موجود :

« این در نهایت مذمت باز خواهد آورد و از آن خواهم شد »

پایان حاشیه موجود :

« شرم از حق دار ای رسوای دین

تا یکی باشی چو گریه در کمین »

نسخه از آخر لا اقل یک ورق ساقط دارد .

جزو خزانه کتب بادشاهان صفوی بوده است و در تاریخهای
۱۰۶۴ و ۱۰۹۷ و ۱۱۰۷ عرض دیده شده و بعدها همچنان در
کتابخانه سلطنتی بوده و در تاریخهای ۱۱۵۱ و ۱۱۶۰ و ۱۱۶۲ و
آخرین بار سال ۱۳۲۳ از عرض گذشته است و در حاشیه صفحه اول
دو مهر ناصرالدین شاه را دارد .

امیر خسرو دهلوی

باندازه ۱۵۵ × ۲۳۷ - جلد تیماج مشکی ترنج و سر ترنج منگنه
اندرون تیماج خنایی ساده - کاغذ بغدادی جدول زرین - جای عنوانها
بیاض - دو صفحه اول ترنج سازی مذهب لاجوردی خوش که عنوان
کتاب و ناظم بخط رقاع خوش بزر تحریر در چهار کتیبه پیشانی و ذیل
نوشته شده و در هر صفحه ۷ بیت از ابتدای دیوان را دارد - ۷۳۷
صفحه ، هر صفحه ۱۷ سطر ، هر سطر یک بیت ۱۰۰ میلیمتر - خط
نستعلیق کتابت متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن ۱۰) . (شماره
۳۰۱۳)

نسخه مشتمل است بر :

غزلیات (مرتب) - مقطعات - رباعیات - مفردات .

آغاز :

« حمد رانم بر زبان لله رب العالمین

آن که جان بخشید در قرآن هدی للمتقین »

بابان :

« خسرو چو سلامت نکند عیب مگیرش

عاشقی که ترا دید چه بروای سلامت »

« تمت »

بسال ۱۰۷۲ در تملک حسن بن علی بن سیدی حمزة بن یسن
بوده که بفرزندش ابراهیم هبه کرده است و بسال ۱۲۳۲ بتصرف حافظ
محمد ضیاء الدین از مدرسن قسطنطنیه درآمد و تاریخ ورود بکتابخانه
معلوم نیست .

امیر خسرو دهلوی

باندازه ۱۹۵ x ۳۰۸ - جلد مقوای روغنی خوش ، متن تصویر یک زن جوان بوم ذرک ، حاشیه گل و بوته نقاشی ، اندرون تیماج سرخ ساده - تمامی صفحات متن و حاشیه کاغذ متن کشمیری ، حاشیه اصفهانی جدول زرین - عنوانها بزر تحریردار - دو صفحه اول نسخه هریک یک ترنج و دو سر ترنج و چهار گوشه مذهب مرصع عالی است که فرسوده شده و در چهار دایره هریک از دو ترنج روی متن زر بخط رقاع خوش بقلم سفیداب تحریردار عنوان مثنویها و در دو دایره بزرگ میانه نوشته است :

« این فهرست کتاب ثمانیه است از گفتار طوطی شیرین زبان گلشن دهلوی سلطان الشعراء و المتکلمین امیر خسرو که چون بهشت برین مستعمل است بر هشت چمن دلگشای و نزهتگاه ارباب معنی و اصحاب سخن . بر رسم خزانه سلطان السلاطین برهان الخواقین ملاذالفضلا و الحکما ملجاء اعظام وزراء صاحب سیف و قلم قبله عرب و عجم الحوید من عند الله ابوالغازی ابراهیم قطب شاه خلد الله سبحانه و ادام احسانه . » - دو صفحه شروع متن مذهب مرصع که در چهار کتیبه پیشانی و ذیل روی متن زر بوته اندازی بخط ثلث خوش سفیداب تحریردار نوشته است : « کتاب مطلع الانوار در جواب مخزن الاسرار ، از گفتار امیر خسرو دهلوی انوار الله برقده » و در میان هر صفحه ۷ بیت از آغاز مثنوی نوشته شده و بهمین منوال در آغاز هریک از مثنویها بشرح ذیل عنوان هریک نوشته شده است :

« کتاب خسرو و شیرین » « کتاب لیلی و مجنون » « کتاب خضر
 خانی و دولرانی » « هشت بهشت » « قران السعدین » « نه سپهر »
 « اسکندرنامه » - مجموعاً ۱۸ صفحه مذهب مرصع عالی دارد - ۸۴۷
 صفحه ، هر صفحه ۱۹ سطر ، هر سطر دو بیت ۹۵ سیلیمتر - خط نستعلیق
 کتابت حقی متوسطه - رقم محمد سعید هروی - تاریخ تحریر سال ۹۷۲ .
 (شماره ۱۸۰)

آغاز متن :

« بسم الله الرحمن الرحيم خطبۀ قدس است بملک قدیم »

بایان هشت بهشت :

« بدار السلطنه گلکنده صورت تحریر یافت فی شهر ربیع الاول سنه ۹۷۲

تغیر محمد سعید هراتی . »

بایان نه سپهر :

« تمام شد ثمانیه خسرو اقلیم سخن وری خسرو دهلوی برسم خزانه

آفتاب سپهر پادشاهی اعلی حضرت قطب شاهی ابدالله ظلال سلطانه

و احسانه ، بر دست کمترین بندگان درگاه کیخسروی محمد سعید

ابن مسعود الهروی در سال نهصد و هفتاد و دو از هجرت نبوی »

بایان نسخه :

« رسید از بنان جان خسرویکام بیک زخمه کن کار او را تمام »

نسخه اصلا برای « ابراهیم قطبشاه » کتابت شده است و در حدود

سال ۱۰۰۴ بتملک « محمد محسن دیوانه ابن نظام دیوانه مخاطب

به سریایان » درآمده است و در سال ۱۰۱۲ « فتحای تائینی ابن غیاث الدین »

و بسال ۱۲۰۷ حسن بن احمد نامی و در حدود سال ۱۲۱۵ محمد علی میرزا

دولت شاه فرزند فتحعلیشاه مالک نسخه بوده اند و بسال ۱۲۸۲ از ن

ناصرالدین شاه گذشته است .

امیر خسرو دهلوی

باندازه ۱۷۵ x ۲۵۰ - جلد تیماج ماشی تریج و سر تریج سنگنه
زیننه گلی اندرون تیماج ختائی ساده - کاشد بخارائی جدول زرین -
عنوانها بخط نسخ و رقاع کتابت متوسط بشنگرف - (۵) سر لوح مذهب
مرصع خوش که عنوان هر مشنوی در کتبه آن بخط رقاع خوش بسفیداب
نوشته شده است - پشت صفحه اول یک شمس مذهب مرصع خوش
دارد که در پنج دایره مذهب سندرجات نسخه بسفیداب بخط رقاع
نوشته شده - ۳۵ صفحه ، هر صفحه ۲۱ سطر ، هر سطر دو بیت ۱۱۵
میایمتر - خط نستعلیق کتابت متوسط - بدون رقم - تاریخ تحریر سال
۹۴۶ و ۹۴۷ (شماره ۱۷۸)

نسخه چنین تقسیم شده است :

مثنوی مصلح الانوار - خسرو و شیرین - اسکندر نامه - لیلی و
مجنون - هشت بهشت .

آغاز :

« بسم الله الرحمن الرحيم خطبه قدس است بملک قدس »

بایان خسرو و شیرین :

« قد وقع الفراغ من تسويد هذه الكتاب ... فی يوم الاثنين

من شهر ذی حجة الحرام سنه ۹۴۶ ... بقصبة کاریز ... »

بایان اسکندر نامه :

« قد وقع الفراغ من تنميم هذه الكتاب ... فی يوم الاثنين

۱۶ شهر صفر ختم بالخیر و الظفر سنه ۹۴۷ ... بقصبة کاریز ... »

بمزار متبرک حضرت قطب الاقطاب برهان الشریعة والطریقة والحقیقة
ابن نصرین زندفیل حضرت سائک العلام احمد بن ابی الحسن التامقی
البحاسی قدس الله تعالی سرهما .

پایان نسخه :

« نامه او که حرز جانش باد در قیامت امان امانش باد »

« قند وقع التراج من تسوید هذه الكتاب . . . بتاريخ يوم الثنا
۱۴ سن شهر ربیع الثانی سنه ۹۴۷ هـ موافق سیچقان نیل بقصبه کاوز
حقت من البلیات و النکبات بحربة محمد علیه التحیات .
بسالی ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و در حاشیه صفحه
اول مهر او را دارد .

(۴۵۳)

نخسه

امیر خسرو دهلوی

باندازه ۱۳۵ × ۲۲۰ - جلد ساغری مستکی ترنج و سر ترنج
منگنه منقش مسنعمل - کاغذ دولت آبادی جدول زرین - بسیاری
از صفحات وصالی شده - ۷۵۴ صفحه ، هر صفحه ۱۸ سطر ، هر سطر
یک بیت در متن و ۶ بیت در دوازده مصرع در حاشیه - عنوانها بقلم
رفاع نیمدو دانگ بزر تحریردار - در هر صفحه دو لجهکی بوته مذهب
دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب مصرع عالی که در میان هر صفحه
۱۲ مصرع چپ و راست بچلیب نوشته شده و در بیشانی و ذیل این
دو صفحه چهار مصرع :

ز گنج سخن خسرو دهلوی بملک هنر یافته خسروی
شده چهار لوح جهان برنگار ازین ننج گنجینه معنوی

بقلم زر بخط رقاع عالی نوشته شده - (ع) سر لوح مذهب مرصع عالی که در میان هریک عنوان مثنویها بخط رقاع بقلم زر نوشته شده - (۱۷) مجلس مینیاتور عالی فرسوده - خط نستعلیق کتابت خفی متوسط - رقم سلطان علی - تاریخ تحریر سال ۸۶۳ . (شماره ۴۷۵۴)
 نسخه مشتمل است بر مثنویهای گنج سخن - خسرو و شیرین - لیلی و مجنون - هشت بهشت - آئینه سکندری .

آغاز :

« بسم الله الرحمن الرحيم زایچه حکمت و توقیع راز »

بایان :

« رسیدار بیان جان خسرو بکام بیک نغمه کن کار او را تمام »

« تمت الکتاب بعون الملک الوهاب الموسوم بخمسه من کلام الملک الکلام امیر خسرو دهلوی علیه الرحمة والغفران فی یوم الاثنین رابع شهر شعبان المعظم سنه ثلاث وستین وثمانمائة . . . کتبه العبد الضعیف سلطان علی . »

البته نسخه بخط سلطان علی مشهدی نیست و ظاهراً از سلطانعلی شیرازی معاصر اوست . نسخه در شیراز کتابت شده و تذهیب و تصویر و تزیینات آن همه مکتب شیراز است

بسال ۱۳۱۳ حسین قوام دفتر نسخه را خریداری کرده و بعد بکتابخانه منتقل شده است .

(۴۵۴)

خمسه

امیر خسرو دهلوی

باندازه ۱۹۰ × ۲۸۸ - جلد ساغری مشکی حاشیه بوته مذهب روغن کشیده ، اندرون تیماج حنائی ساده - صفحات متن و حاشیه ، کاغذ